

II. EDUKOLOGIJA EDUCATION SCIENCE

BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ SKELBIAMOS PAŽANGOS PASKIRTIES SUVOKIMAS: BENDRUOMENIŲ POŽIŪRIS

Doc. dr. Gintautė Žibėnienė

Mykolo Romerio universitetas
Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas: (8 5) 271 4710
Elektroninis paštas: zibeniene@mruni.eu

*Pateikta 2020 m. rugpjūčio 20 d.
Parengta spausdinti 2020 m. lapkričio 4 d.*

DOI: 10.13165/SD-20-18-2-02

Anotacija

Straipsnyje pristatomas bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių požiūris į skelbiamos bendrojo ugdymo mokyklos (toliau – Mokyklos) pažangos paskirties suvokimą. Stinga mokslinio tyrinėjimo aiškinantis koks Mokyklų bendruomenių požiūris į pažangos skelbimo paskirtį. Keliami probleminiai klausimai – kaip bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių nariai suvokia Mokyklos pažangos skelbimo paskirtį, koks jų požiūris į tai, kokia teisinė bendrojo ugdymo mokyklų prievolė skelbti savo pažangą.

Nacionalinis siekis, kad 2022 m. visos bendrojo ugdymo mokyklos skelbtų savo Mokyklos pažangos ataskaitas, tačiau kaip nurodoma ir naujausiose švietimo ataskaitose, prie šio siekinio artėjama per lėtai. Todėl tyrimo tikslas – atskleisti bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių požiūrį į Mokyklos pažangos skelbimą. Tyrimo objektas – bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių požiūris į Mokyklos pažangos skelbimą.

2018 m. vykdytas interviu, kuriame dalyvavo bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių atstovai – administracijos atstovai ir mokytojai, 7–12 (I–IV gimnazijos) klasių mokiniai ir jų tėvai. Analizuojant švietimo teisinius dokumentus atskleista, kad bendrojo ugdymo mokyklos nėra aiškiai privalomai įpareigosios skelbti savo mokyklų pažangą, tačiau tai yra švietimo strateginė siekiamybė, kaip vienas iš šiuolaikinės, geros mokyklos požymių.

Remiantis bendrojo ugdymo mokyklų administracijos, mokytojų, tėvų ir mokinių duomenimis, mokyklos pažanga yra skelbiama dėl išorinių ir vidinių veiksnių, taip pat atskleistas skirtingas Mokyklų bendruomenių požiūris į Mokyklos pažangos skelbimą.

Visos bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės grupės (mokyklų administracijos atstovai, mokytojai, mokiniai ir mokinių tėvai) kalbėdamos apie išorinius Mokyklos pažangos skelbimo veiksnius įvardina viešumo principo atliepimą. Mokyklų administracijos atstovai ir mokiniai mokyklos pažangos skelbimą sieja ir su naujų mokinių pritraukimu. Tačiau mokyklų administracijų atstovų tyrimu atkleista nepakankamai suvokta Mokyklos pažangos skelbimo paskirtis (viešumas, atskaitomybė prieš visuomenę ir kt.), nebuvo įvardintas mokymosi vienas iš kitų aspektas ir aiškiai išsakyta abejonė dėl skelbimo tikslumo (skelbiama, nes šiuo metu to reikia švietimą koordinuojančioms organizacijoms).

Įvardinami vidiniai veiksniai atkleidžia Mokyklų skelbiamos mokyklos pažangos aktualumo suvokimą, išskirtos kategorijos: dėl pasidžiaugimo ir įkvėpimo tobulėti, dėl pasidžiaugimo ir įsipareigojimo; dėl mokymosi vienas iš kito. Mokytojai, mokiniai, jų tėvai Mokyklos pažangos skelbimą sieja su mokymusi vienas iš kito, tačiau nei vienas administracijos atstovas to neįvardino. Mokiniai ir jų tėvai mano, kad Mokyklos pažangos skelbimas leidžia pasidžiaugti rezultatais ir įkvepia daryti dar daugiau, patvirtina ir nuramina, kad teisingu keliu einama, tačiau mokyklų administracija tai sieja su vidiniais įsipareigojimais – pasidžiaugti, bet kartu ateina įsipareigojimas kitą kartą daryti dar geriau.

Reikšminiai žodžiai: mokyklos pažanga, mokyklos administracija, mokytojai, mokiniai, tėvai, bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenė.

Įvadas

LR Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymu (2011) bendrojo ugdymo mokyklos (Mokyklos) yra įpareigojamos viešai informuoti apie švietimą, yra įvardintos būtinos skelbti informacijos gairės. Geros mokyklos koncepcijoje (2015) atkreipiamas dėmesys, kad Mokyklos veikia besikeičiančioje visuomenėje (informacinėje, virtualioje ir kt.), kai atvirumas, informacijos pasiekiamumas yra ypač svarbu. Bendrojo ugdymo mokyklų veiklą koordinavusi Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (dabar Nacionalinė švietimo agentūra) taip pat pabrėžia šią aktualiją, skyrė metodinę paramą organizuodama mokomuosius seminarus Mokykloms – buvo pristatinėjama kaip svarbu Mokyklos veiklos rezultatų viešas skelbimas, ypač mokyklos pažangos, kaip sklaida (viešas skelbimas) padės greičiau, sėkmingiau kurti savą gerą mokyklą. Valstybinėje švietimo 2013–2022 m. strategijoje, įvardinta aktualija socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darnos bei 2022 metų siekis, kad visos bendrojo ugdymo mokyklos skelbtų savo pažangą Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (ŠVIS). Mokyklos pažangos skelbimas taip pat sudarytų palankesnes sąlygas mokyklų bendruomenėms pasidžiaugti pasiektais rezultatais, susipažinti su kitų mokyklų gerosiomis patirtimis ir būtų galima pasisemti naujų idėjų kaip gerą patirtį pritaikyti savose mokyklose. Tačiau tik dalis Lietuvos švietimo įstaigų mokyklos pažangos ataskaitas skelbia Švietimo valdymo informacinėje sistemoje. Pvz. pažangos ataskaitas 2019 m. skelbė 75,8 proc. bendrojo ugdymo mokyklų (pagal visas savivaldybes), 2017 m. – 53 proc.; 2016 m. – 55 proc.; 2015 m. – 54 proc.; 2014 m. –

30 proc.; 2013 m. – 36 proc. (Mokyklų pažangos ataskaitos, 2019; Mikėnė, Gailiūtė, 2020). Leidinyje „Pažangos samprata mokyklose“ nurodoma, kad prie siekinio, jog visos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos (100 proc.) skelbtų savo pažangą ŠVIS yra artėjama per lėtai (Mikėnė, Gailiūtė, 2020). Kyla klausimas kodėl ne visos bendrojo ugdymo mokyklos skelbia savo institucijos pažangą Švietimo valdymo informacinėje sistemoje? Gal Mokyklos neviešina savo pažangos, nes Mokyklų bendruomenės nėra suvokusios Mokyklos pažangos skelbimo paskirties? Tačiau nėra tyrinėtas Mokyklų bendruomenių požiūris į Mokyklos pažangos skelbimą, rastos tik užuomazgos, pavienės iniciatyvos, kuomet kai kurių rajonų (pvz. Kretingos) Švietimo skyriai bandė aiškintis kaip Mokyklos skelbia savo pažangą. Aktualu išsiaiškinti bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių požiūrį į Mokyklos skelbiamos pažangos paskirtį. Tirti Mokyklų bendruomenių narių požiūrį aktualu ir dėl to, kad jos kuria pokyčius. Geros mokyklos koncepcijoje (2015) įvardinama aktualija Mokyklos bendruomenei diskutuoti, tartis. Moksliniuose tyrimuose atskleidžiama bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės svarba kuriant gerą mokyklą, atitinkamai ir siekiant mokyklos pažangos (Targamadžė, 2017; Targamadžė ir kt., 2018; Survutaitė, 2016). Mokslinių tyrimų, kuriuose būtų aptariami Mokyklos pažangos, jos viešinimo aspektai ypač stinga, tačiau kiekvienais metais išleidžiamuose švietimo būklės raportuose, Mokyklų vertinimo agentūros ataskaitose, leidiniuose, dabar ir Nacionalinės švietimo agentūros leidiniuose (Geros mokyklos link, 2015; Gera mokykla: vizija ir realybė, 2017; Mikėnė, Gailiūtė, 2020 ir kt.) yra aptariami mokyklos pažangos ir jos skelbimo klausimai.

Stinga mokslinio tyrinėjimo aiškinantis koks Mokyklų bendruomenių požiūris į Mokyklos pažangos skelbimo paskirtį. Probleminiai klausimas – kaip bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių nariai mokinio suvokia Mokyklos pažangos skelbimo paskirtį, koks jų požiūris į tai, kokia teisinė bendrojo ugdymo mokyklų prievolė skelbti savo pažangą. Tyrimo objektas – bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių požiūris į Mokyklos pažangos skelbimą. Tyrimo tikslas – atskleisti bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių požiūrį į Mokyklos pažangos skelbimą.

1. Bendrojo ugdymo mokyklų prievolė informuoti visuomenę apie švietimą: teisinis aspektas

Remiantis LR Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymo 26 straipsniu, yra apibrėžiama informavimo apie švietimą paskirtis, t. y. teikti asmeniui informaciją, kuri padėtų pasirinkti jo interesus, polinkius, gebėjimus atitinkantį švietimą ir jo teikėją, siekiamą išsilavinimą ir profesiją. Šio įstatymo 26 straipsnio 2-uoju papunkčiu nurodoma, kad bendrojo ugdymo mokyklos turi viešai skelbti apie mokykloje vykdomas formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, jų pasirinkimo galimybes, priėmimo sąlygas, mokamas paslaugas, mokytojų kvalifikaciją, svarbiausius mokyklos išorinio vertinimo rezultatus, mokyklos bendruomenės tradicijas ir pasiekimus skelbia viešai. Taigi remiantis LR Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymu, Mokyklos nėra juridiskai įpareigosos skelbti savo veiklos įsivertinimo rezultatus, institucijos pažangą. Tačiau Geros mokyklos koncepcijoje (2015) aiškiai įvardijama, kad kuriant geros mokyklos modelį svarbu atvirumas, dalinimasis informacija, nes tai susiję ir su informacinės, žinių, besimokančios, tinklinės,

virtualios visuomenės poreikiais. Bendrojo ugdymo mokyklų veiklą koordinuojanti įstai-ga, teikdama metodinę pagalbą Mokykloms, deda pastangas stengdamasi padėti supras-ti kaip svarbu skelbti bendrojo ugdymo mokyklų daromą pažangą, dalintis patirtimis. Įvykę, su pilnai užpildytomis vietomis, seminarai (išnaudotos visos registracijos vietos), taip pat parodo, kad Mokykloms ši aktualija turi būti žinoma¹. Šią metodinę paramą Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros (dabar Nacionalinė švietimo agentūra), gali-ma sieti su siekiu įgyvendinti Valstybinėje švietimo 2013–2022 m. strategijoje įvardintus siekinius „17.1. numatyti metinės pažangos, kurios centre būtų ugdomųjų pasiekimai, skelbimą“; „įdiegti duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą, užtikrinančią savivaldos, socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darną.“ (įvardinta priede Strategijos rodikliai ir siekiniai), taip pat konkretus rodiklis: „2022 metų siekinys – kad visos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos (100 proc.) skelbtų savo pažangą ŠVIS“.

2. Tyrimo metodika

Tyrimo metodiniai aspektai, organizavimas ir duomenų analizė. Taikyti tyrimo metodai: interviu, mokslinės literatūros ir dokumentų analizė. Pasirinkta kriterinė at-ranka, kai bendrojo ugdymo mokyklos atrinktos pagal šiuos kriterijus: bendrojo ugdymo mokykla skirtingoje vietovėje – mokykla didmiestyje, mokykla mieste, mokykla miestel-yje, kaime; bendrojo ugdymo mokykla pagal skirtingą steigėją – valstybinės ir viešosios įstai-gos; bendrojo ugdymo mokykla, kurioje mokoma gimtąja lietuvių kalba ir vyksta mokymas tautinių mažumų kalba (rusų ar lenkų); bendrojo ugdymo mokyklos, turė-jusios išorinį kokybės vertinimą, tačiau turinčios skirtingą mokyklos pažangos patirtį. Buvo siekiama, kad bendrojo ugdymo mokykla atlieptų ne mažiau kaip vieną kriterijų, o jų tyrime dalyvaujančių mokyklų visuma – visus kriterijus. Atrinktų bendrojo ugdymo mokyklų sąrašas, kaip ir visa metodologijos dalis buvo derinama su tyrimo Užsakovu.

Kiekvienoje, tyrime dalyvaujančioje mokykloje, buvo vykdomas interviu su 5–8 in-formantais – mokyklos bendruomenės nariais. Informantai, turėjo atitikti šiuos kriteri-jus: eiti mokyklos direktoriaus arba direktoriaus pavaduoto ugdymui pareigas; dirbti mo-kytoju, turėti ne mažesnę kaip 2 metų pedagoginio darbo patirtį mokykloje ir dalyvauti mokyklos veiklose; mokiniai turi mokytis pagal 7–8 klasių, 9–10 klasių ir 11–12 klasių programas, būti deleguotais tyrime dalyvaujančios mokyklos, turėti tėvų sutikimą daly-vauti tyrime.

Interviu instrumentas sudarytas iš kelių dalių, kadangi šis tyrimas yra išplėtota dalis kompleksinio tyrimo „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į „Geros mokyklos koncepciją“ (Targamadžė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018). Šiame straipsnyje pristatoma interviu klausimų dalis susijusi su tyrime dalyvavusių mokyklų bendruomenių požiūriu į mokyklos skelbiamos pažangos paskirties suvokimą, straipsnyje aptariami rezultatai išplėtoti.

¹ P vz. 2018 m. buvo organizuojamas keletas seminarų, kuriuose buvo aptariama kodėl svarbu skelbti bendrojo ugdymo mokyklos pažangą, kur rekomenduojama viešinti. <http://www.nmva.smm.lt/2018/09/kvieciame-i-seminarus-mokyklos-pazanga-sampratos-kurimas-pazangos-matavimas-ir-viesinimas/>

Kokybinis tyrimas organizuotas ir įgyvendintas atsižvelgiant į mokslinio tyrimo etikos principus (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008, 112–113). Tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo etikos principais, buvo sudarytos sąlygos dalyvauti tyrime laisvanoriškai, bet kada nutraukti tyrimą, buvo informuoti apie galimas rizikas. Buvo įsipareigota apsaugoti tyrimo dalyvius nuo galimos žalos visuose tyrimo etapuose, buvo gauti tyrimo dalyvių ir mokinių tėvų rašytiniai sutikimai dalyvauti tyrime. Taigi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, esme, paskirtimi ir gautų domenų panaudojimu, tyrimo etikos principų laikymusi, garantuotas anonimiškumas.

Interviu buvo atliekami 2018 m. vasario mėn. Interviu buvo įrašomi į diktofoną, kiekvieno interviu trukmė įvairi – nuo 30 iki 100 min. Interviu dalyvavo 10 bendrojo ugdymo mokyklų administracijos atstovų, iš jų 6 direktoriai ir 4 pavaduotojai ugdymui, beveik visų (9 iš 10) yra 2-oji vadybinė kategorija. Dauguma administracijos atstovų turi daugiau nei 21 metų vadybinio darbo stažą. Taip pat dalyvavo 8 mokytojai (anglų kalbos, lietuvių kalbos, istorijos, informacinių technologijų). Mokytojų kvalifikacinė kategorija ir darbo patirtis – mažiau nei 10 metų ir daugiau nei 26 m. 8-erių tyrime dalyvavusių tėvų vaikai mokosi 6–10 klasėse; taip pat dalyvavo 20 mokinių 7–12 klasių, iš jų 8 mokosi 7–8 klasėse; 4 mokiniai mokosi 9–10 klasėse ir 8 mokiniai 11–12 klasėse.

Remiantis tyrimo etikos principais, visi informantai yra užkoduoti. Mokyklos administracijos atstovų struktūruotų interviu kodai sukurti naudojant informanto trumpinį (A) ir analizės eiliškumo sekos numerį (pvz. A1, A2 ir t. t.), mokytojų kodai sukurti naudojant U trumpinį ir analizės eiliškumo sekos numerį (U1, U2 ir t. t.), tėvų kodai sukurti naudojant T trumpinį ir analizės eiliškumo sekos numerį (T1, T2 ir t. t.), mokinių kodai sukurti naudojant M trumpinį ir analizės eiliškumo sekos numerį (M1, M2 ir t. t.). Interviu duomenims analizuoti taikyta kokybinė turinio analizė (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008), kuri leidžia daryti išvadas remiantis analizuojamu tekstu - daugkartinis įrašų skaitymas, sisteminimas, išskirtų kategorijų bei subkategorijų interpretavimas ir pagrindimas iš teksto išskirtais įrodymais – patvirtinančiais teiginiais.

3. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Tyrimo metu atskleista, kad bendrojo ugdymo mokyklų pažangos ataskaitų skelbimo patirtis yra įvairi: informacinėje sistemoje ŠVIS, mokyklos interneto svetainėje, mokyklos erdvėse, organizuojamuose renginiuose ar ne mokyklos patalpose („už mokyklos ribų“): <...> *internetinėje svetainėje skelbiame viską <...> (A3); <...> yra mokyklos internetas (intranetas), ten mes galim talpinti viską gera apie mokyklą, tai labai jautrus momentas <...> (A1); <...> pristatome ir Mokyklos taryboje, nesam uždari. Visada džiaugiesi. Net jei ir nelabai pasiseka, mes nesam tie, kurie greitai krentam į paniką <...> (A8).<...> skelbiama internetinėje svetainėje <...> (A10); <...> bandom vietinėje spaudoje, jei koks renginys ar kas pavyksta skelbti, kad mokiniai patys pamatytų <...> (A10); <...> ŠVISE ir mokyklos internete <...> (U2); <...> duodi Agentūrai, viskas internete <...> (U3); <...> rašoma mokyklos svetainėje, <...> (U7); <...> mūsų tinklalapyje yra toks veiklos kokybės įsivertinimo skyrelis ... turim posėdžius ir viešai pristatom, visi sėdim, žiūrim, analizuojam ... ir tėveliai dalyvaudami konferencijoje <...> (U8); <...> daug kalbam, mokytojai viską*

žino, jiems paskelbiama <...> (U3); <...> susirinkime kalbamės, aptarinėjame <...> (U4); <...> yra kalbama tėvų susirinkimų metu <...> (U7); <...> dalyvaujant konferencijose ir pristatant mokyklos gerąją patirtį <...> (U7).

Mokyklų administracijos atstovai, mokytojai, tėvai, vaikai kalbėdami apie Mokyklos pažangos skelbimą, išskiria išorinius ir vidinius veiksnius (žr. 3.1 lentelė).

1 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų skelbiamos pažangos paskirties suvokimas administracijos, mokytojų, mokinių ir jų tėvų požiūriu

Table 1. Perception of the table of progress announced by general education schools according to teachers, students and their parents and administration

Kategorija	Administracija / subkategorijos	Mokytojai / subkategorijos	Tėvai / subkategorijos	Mokiniai / subkategorijos
Išoriniai veiksniai	Dėl NMVA ir kitų švietimą koordinuojančių organizacijų			
	Kad pritraukti naujų mokinių			Kad pritraukti naujų mokinių
	Dėl viešinimo	Dėl viešinimo	Dėl viešinimo	Dėl viešinimo
Vidiniai veiksniai		Dėl mokymosi vieni iš kitų	Dėl mokymosi vieni iš kitų	Dėl mokymosi vieni iš kitų
	Dėl pasidžiaugimo ir įsipareigojimo	Dėl pasidžiaugimo ir įkvėpimo tobulėti	Dėl pasidžiaugimo ir įkvėpimo tobulėti	Dėl pasidžiaugimo ir įkvėpimo tobulėti

3.1. Mokyklų administracijos požiūris į mokyklų skelbiamos pažangos ataskaitų paskirtį

Dėl NMVA ir kitų švietimą koordinuojančių organizacijų. Kai kurie mokyklos administracijos atstovai aiškiai įvardija, kad mokyklos pažangos ataskaitas teikia tik todėl, kad to reikalaujama: <...> yra reikalavimas ją skelbti, tikrina tinklalapį ir jeigu nepaskelbsi bus blogai <...> (A9); <...> ataskaitas reikia teikti Agentūrai ir viešinimas mokyklos svetainėje <...> (A2). Vienas mokyklos administracijos atstovas teigia, kad su mokykla nederinama ar ji nori viešinti mokyklos pažangos ataskaitą: <...> dar vienas etapas yra ŠVISAs, ar mes norim pasiskelbti tą pažangą ar ne. <...> (A8). Šie mokyklų administracijos atstovų pastebėjimai atskleidžia dar nepakankamai suvoktas bendrojo ugdymo mokyklos viešuose ir dalijimosi svarbos aktualijas, todėl Mokyklų pažanga skelbiama atliekant prievolę, siekiant išvengti švietimo veiklą koordinuojančios organizacijos pastabų. Kito mokyklos administracijos atstovo nuomone mokyklos pažangos ataskaita yra skelbiama kai paprasčiau: <...> ten kur reikia, kam reikia, ten ir skelbiame. Mokyklos internetinėje svetainėje ... oficialiai pažangos anketą mes taip pat skelbiame. Ar to reikia, ar taip gerai ar taip turi būti? taip, šiandien taip, gal rytoj bus kitaip <...> (A4). Šis pastebėjimas taip aiškiai išreiškia požiūrį, kad Mokyklos pažanga yra skelbiama, nes taip reikia, neįvardinama kaip prievarta, bet išsakoma aiški abejonė.

Kad pritraukti naujų mokinių. Tik vienas Mokyklos administracijos atstovas mano, kad mokyklos pažangos ataskaitos paskatina mokinius rinkti patikusią mokyklą: <...> *esam tokiose sąlygose, kad turim pritraukti mokinių ... kai yra kokia gera informacija, mes ją stengiamės skelbti, kad ji būtų visuomenei prieinama <...> (A10).*

Dėl viešinimo. Kai kurie bendrojo ugdymo mokyklų vadovai mokyklos pažangos ataskaitą skelbia norėdami viešinti mokyklą ir atliepti viešumo principą: <...> *labai svarbu viešai pasakyti, nes viešas pasakymas, tai tu turi ir išmokti pasakyti, kad būtų aišku ir tėvams <...> (A3); <...> dėl viešumo, dėl to, kad mes esame bendruomenė, ką nutarėm <...> (A9).* Šie pastebėjimai aiškiai atskleidžia suvokimą, kaip svarbu Mokyklos atvirumas ir poreikį tobulinti gebėjimą viešai pristatyti (skelbti informaciją).

Dėl pasidžiaugimo ir įsipareigojimo. Tyrimo metu aiškiai išskirtas, kad Mokyklos pažangos ataskaitos skelbimas yra susijęs ne tik su pasiektų rezultatų pristatymu, bet ir prisiimamu įsipareigojimu išlaikyti kokybinį lygį: <...> *skelbimas pažangos, bent nedidelių daigelių, yra skatinantis ir pripaįšantis atsakomybę mums kaip bendruomenei ... jei pasižymėjome, gerai, kad ir liktumėme tokie <...> (A10).* Interviu metu atskleista, kad ataskaita skelbiama siekiant pasidžiaugti rezultatais ir mokyklos vadybos natūrali dalis: <...> *yra metinis veiklos planavimas ... visada pasižiūrim, pamatuojam, pradedam nuo analizės – aha buvo čia, o dabar esam čia ... vėl planuojam ... jeigu darai, tai atsakyk sau į klausimą, kas iš to <...> (A8).*

Atskleista Mokyklų administracijos atstovų pakankamai skirtinga nuomonė dėl Mokyklos pažangos ataskaitos skelbimo. Manymas, kad tai primesta prievolė, tai kažkieno noras kontroliuoti – gali būti siejamas su nepakankamai suvokta skelbimo paskirtimi, mokyklų administracijos atstovų nesaugumu ar nepakankamai suvoktomis vadybinėmis funkcijomis. Tačiau kitų mokyklos administracijos atstovų požiūris aiškiai atskleidžia skelbiamos Mokyklos pažangos paskirtį, įsigilinimą į švietimo dokumentus, rekomendacijas ir prisiimtą įsipareigojimą tobulėti, nesustoti kuriant gerą mokyklą. Tačiau lieka neaišku kodėl nei vienas Mokyklos administracijos atstovas neįvardijo, kad Mokyklų pažangos skelbimas sudaro sąlygas mokytis vieniems iš kitų, nors tai minėjo kitos Mokyklų bendruomenių grupės.

3.2. Mokytojų požiūris į mokyklų skelbiamos pažangos ataskaitų paskirtį

Dėl viešinimo. Mokytojų požiūris atskleidžia norą viešinti, kad visuomenė pasidžiaugtų Mokykla, mokiniais: <...> *tam, kad matytų žmonės kaip puikiai mes dirbam, ką šaunaus darom ir, kad iš mūsų galėtų pasimokyti <...> (U5); <...> visuomenė pasidžiaugtų, kad auga kokia karta ... reikia gerosios patirties ir pozityvo <...> (U6).* Galima manyti, kad mokytojai labai džiaugiasi pasiekimais ir nori, kad ir kiti pamatytų rezultatus. Keli mokytojai kalba apie viešinimo paskirtį, tačiau tarsi priskiria tai tik vienai tikslinei grupei: <...> *tėveliai skaito šia informaciją, prieš veddami vaiką į tą mokyklą jie pasidomi <...> (U5); <...> reikia skelbti, kad matytų tėvai <...> (U6).*

Dėl mokymosi vieni iš kitų. Mokyklų administracijos atstovai neminėjo, tačiau mokytojams įvairių mokyklų pažangos ataskaitos sukelia įvairių minčių ką gero nuveikti

ar patobulinti savojoje mokykloje: <...> galima pasikaityti įvairių mokyklų pažangas ir tada galima pasimokyti iš kitur <...> (U2); <...> ir mes, mokomės ... įdomu pamatyti to ką tu nedarai <...> (U5); <...> aš paskaičiusi kitos mokyklos ataskaitą galiu pagalvoti, gal ir aš taip galiu padaryti savoje mokykloje <...> (U8). Mokytojų pastebėjimai patvirtina švietimo strategų lūkestį, kad Mokyklų pažangos atskaitos padės Mokykloms tobulėti pasisemiant gerų idėjų ir viena kitos patirčių.

Dėl pasidžiaugimo ir įkvėpimo tobulėti. Mokytojams, savos ir įvairių Mokyklų pažangos ataskaitose, randamos patirtys sukelia daug teigiamų emocijų: <...> labai aktuali, tai pats pagrindinis mokyklos rodiklis ... nuolat analizuojama ir tiriama ... matom, kad viskas juda gerą linkme <...> (U1); <...> reikia išmokyti lietuviams dažniau pasidžiaugti tuo ką mes darome, nes pasižiūrėjus į pasaulinę praktiką, tai jie tikrai moka džiaugtis tuo ką daro ... Lietuvoje mes padarome daug daugiau, bet kokie mes esame kuklūs <...> (U6); <...> kad pasidžiaugti ir tom sėkmėm, ir nemanau, kad čia ką turėtumėm slėpti <...> (U8). Šie pastebėjimai taip pat atkleidžia kaip svarbu yra mokytojams pasidžiaugimas pasiektais rezultatais. Įvardinama, kad tai ne tik sukelia gerus jausmus, įkvepia tobulėti, padeda nusiraminti dėl veiklos: <...> labai gera pasižiūrėti kai būna tie testai ir pasižiūrėti kaip mūsų vaikai atrodo, lyginant su rajonu, su respublika ... tu pamatai koks esi ... man atrodo tai yra gerai ir nereikia to bijoti <...> (U4); <...> sėkmės skatina kitus, įkvepia <...> (U5). Taip pat atskleidžiamas noras, kad ir mokiniai-bendruomenės nariai pasidžiaugtų: <...> tie patys vaikai pamatę save, kad pasidžiaugtų savo pasiekimu <...> (U6).

Galima manyti, kad mokytojai pakankamai aiškiai suvokia Mokyklos pažangos skelbimo paskirtį. Nei vienas tyrimo dalyvis neminėjo, kad tai primetama prievolė (tik vienas atsisakė kalbėti, motyvuodamas, kad neturi nuomonės šiuo klausimu). Mokytojams skelbiama pažanga atrodo labai svarbi, tai sieja ne tik suviešinimu, bet juos įkvepia pasisemti naujų patirčių, nuramina, nes tarsi gauna patvirtinimą, kad ir pas juos visai gerai.

3.4. Tėvų požiūris į mokyklų skelbiamos pažangos ataskaitų paskirtį

Kad pritraukti naujų mokinių. Tėvų tyrimo metu atskleista, kad Mokyklos pažangos ataskaitos skelbimą suvokia kaip reklamą ir švietimo politikos padarinį: <...> tam, kad pritraukti moksleivių, čia vieša paslaptis, kad mokykla išsilaiko iš moksleivių krepšelių ... tai yra komercija, tai yra tam tikra savireklama. O tikrasis mokyklos darbo atspindys, tai yra kiek tėvėlių kreipiasi į tą mokyklą, kad vaikai mokytųsi ... tai eina iš lūpų į lūpas <...> (T7).

Dėl viešinimo. Tėvai atskleidžia Mokyklų pažangos ataskaitų viešinimo poreikį suteikdami skirtingas paskirtis. Vienas tėvų aiškiai įvardija, kad jo vaiko Mokyklos pažangos ataskaitos viešinimas padeda pasitikrinti ar Mokykla yra gera: <...> mokosi mano vaikas, ir mes norim geros mokyklos, norisi žinoti, kad ji nestovi vietoje, o juda į priekį <...> (T2), kito tėvo pastebėjimas taip pat susijęs su noru žinoti kokios mokyklos geros, bet tai sieja su mokinių pažanga: <...> kiekvienas norim, kad vaikas mokintųsi pažangioje mokykloje ... tie patys standartizuoti testai <...> (T3). Įdomu tai, kad Mokyklos pažangos ataskaitos skelbimas įvardinamas kaip priemonė padedanti mažinti gandus: <...> mes kartais bijom viešinti, o kai nėra tikslios informacijos, tai atsiranda gandai ... painterpretuojama <...> (T4).

Dėl mokymosi vieni iš kitų. Vienas tėvų mano, kad mokyklos pažangos ataskaitų viešinimas padeda kitoms mokykloms siekti geriausiųjų mokyklų pavyzdžio: <...> reikia lygintis į geriausias, kuo daugiau bus gerų pavyzdžių, dalinsimės, lyginsimės ir tobulinsimės <...> (T1), mano, kad padės mokykloms siekti gerųjų pavyzdžių: <...> kuo daugiau imsim gerųjų pavyzdžių, tuo daugiau gero padarysim <...> (T1).

Tėvų tyrimu atskleidžiamas aiškus noras žinoti daugiau apie mokyklą ir pastebėjimas, kad nepakankamai viešinant kyla įvairūs gandai, nes tėvams svarbu ir palyginti informaciją apie savo Mokyklą su kitų Mokyklų daromą pažanga. Tėvai taip pat atpažįsta Mokyklos pažangos paskirties vieną esminių uždavinių – sudaryti sąlygas mokytis iš kitų gerų pavyzdžių.

3.4. Mokinių požiūris į mokyklų skelbiamos pažangos ataskaitų paskirtį

Kad pritraukti naujų mokinių. Mokiniai mano, kad viešinamos mokyklų pažangos ataskaitos padeda mokykloms turėti didesnę mokinių bendruomenę: <...> kad ateitų daugiau žmonių mokytis <...> (M1); <...> kad pritraukti mokinių daugiau pas juos mokytis arba, kaip čia, kai kurioms pasipūsti kokie čia jie geri <...> (M8); <...> kad pritrauktų daugiau mokinių ir kad jie žinotų, kad šioje mokykloje galima daug ko pasiekti <...> (M16). Dalis atsakymų atskleidžia ne tik mokinių pritraukimo aspektą, bet ir įvardijama kaip pagalba, mokiniui padedanti apsispręsti kur jis nori mokytis: <...> tada mokiniai gal pasirinkti į kurią mokyklą jie nori eiti ... kurioje mokykloje labiau kas išvystytas <...> (M11).

Dėl viešinimo. Vienam mokiniui svarbus viešinimas, todėl, kad gali pamatyti savo klasės vidurkį, pasilyginti su respublikiniais duomenimis: <...> yra visos Lietuvos pažymiai, kažkur, būna tie egzaminai ... visos Lietuvos vidurkis ir parašo klasės vidurkį <...> (M7). Mokiniai mano, kad mokyklų pažangos ataskaitų skelbimas padeda atlipti viešinimo principą: <...> svarbu rodyti ką pasiekėme <...> (M12); <...> svarbu, kad būtų galima apie tai garsiai ir atvirai, taip mes daugiau sužinome <...> (M10). Tačiau vienas mokinyš įvardija, jo manymu, aktualią išlygą viešinant: <...> jei gera, kodėl ir ne <...> (M2).

Dėl mokymosi vieni iš kitų. Mokinių pastebėjimai, kad mokyklų pažangos ataskaitos padeda mokykloms tobulėti, rodo, kad mokiniai išties įgiję brandžios asmenybės požymių: <...> jei neskelbtumėme savo pažangos, mes nežinotumėme ką reikia keisti <...> (M17); <...> gal tai daugiau informacija kitoms mokykloms, gal kas pamatys kažkokią idėją ir irgi inicijuos kokį projektą savo mokykloje ir taip pagerins jos augimą <...> (M15); <...> kad kitos mokyklos, kurios kažko tokio nepadarė, kad atsižvelgtų, kad irgi reikia taip padaryti <...> (M14); <...> be abejo, kaip tu suprasi kaip vyksta visas mechanizmas, jei nežinosi jo dalių ... tai tūkstančiai mokyklų ir kiekviena mokykla turi savų gerų idėjų, kartu jos gali sukurti kažką gera, leidžia tobulėti ir mokytojams, ir mokiniams <...> (M18).

Dėl pasidžiaugimo ir įkvėpimo tobulėti. Dalis mokinių mano, kad reikia pasidžiaugti Mokyklų pažangos patirtimis ir pavyzdžiais: <...> tai dalykas, kuriuo reikia didžiuoti <...> (M6); <...> reikia, kad pasidžiaugtumėme, kad mūsų mokykloje yra tokių vaikų,

kurie sugeba gauti prizines vietas <...> (M13). Vienas mokinių mano, kad toks viešini-
mas paskatins mokinius labiau prisidėti prie mokyklos pažangos: <...> svarbu, mokiniai
matys ... stengsis gerinti mokyklos rezultatus, kitų mokyklų mokiniai matytų <...> (M3).

Mokinių tyrimu atskleista, kad jiems svarbu gauti pasiekiamą informaciją apie Mo-
kyklos pažangą, nes padeda apsispręsti ar toliau čia mokytis, aktualu žinoti kas vyksta,
pasilyginti su kitomis mokyklomis. Tačiau net mokinių tyrimo metu atskleista, kad jei kas
blogai, geriau nesiviešinti. Mokiniai pademonstravo Mokykloje ugdomą asmenybės bran-
dumą paminėdami kaip svarbu mokykloms dalintis informacija ir mokytis vienai iš kitos.

Išvados

Analizuojant švietimo teisinius dokumentus atskleista, kad bendrojo ugdymo mo-
kyklos nėra aiškiai privalomai įpareigosios skelbti savo mokyklų pažangą. Teisės aktuo-
se (Geros mokyklos koncepcija, 2015; Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija)
bendrojo ugdymo mokyklų pažangos skelbimas yra įvardintas, kaip siekiamybė siekiant
švietimo pažangos, kaip vienas iš šiuolaikinės, geros mokyklos požymių.

Remiantis bendrojo ugdymo mokyklų administracijos, mokytojų, tėvų ir mokinių
duomenimis, mokyklos pažanga yra skelbiama dėl išorinių ir vidinių veiksnių, atskleistas
skirtingas Mokyklų bendruomenių požiūris į Mokyklos pažangos skelbimą.

Visos bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės grupės (mokyklų administracijos
atstovai, mokytojai, mokiniai ir mokinių tėvai) kalbėdamos apie išorinius Mokyklos pa-
žangos skelbimo veiksnius įvardina viešumo principo atliepimą. Mokyklų administraci-
jos atstovai ir mokiniai mokyklos pažangos skelbimą sieja ir su naujų mokinių pritrau-
kimu. Tačiau mokyklų administracijų atstovų tyrimu atkleista nepakankamai suvokta
Mokyklos pažangos skelbimo paskirtis (viešumas, atskaitomybė prieš visuomenę ir kt.),
nebuvo įvardintas mokymosi vienas iš kitų aspektas ir aiškiai išsakyta abejonė dėl skel-
bimo tikslingumo (skelbiama, nes šiuo metu to reikia švietimą koordinuojančioms orga-
nizacijoms).

Įvardinami vidiniai veiksniai atkleidžia Mokyklų skelbiamos mokyklos pažangos ak-
tualumo suvokimą, išskirtos kategorijos: dėl pasidžiaugimo ir įkvėpimo tobulėti, dėl pa-
sidžiaugimo ir įsipareigojimo; dėl mokymosi vienas iš kito. Mokytojai, mokiniai, jų tėvai
Mokyklos pažangos skelbimą sieja su mokymusi vienas iš kito, tačiau nei vienas adminis-
tracijos atstovas to neįvardino. Mokiniai ir jų tėvai mano, kad Mokyklos pažangos skelbi-
mas leidžia pasidžiaugti rezultatais ir įkvepia daryti dar daugiau, patvirtina ir nuramina,
kad teisingu keliu einama, tačiau mokyklų administracija tai sieja su vidiniais įsipareigoji-
mais – pasidžiaugti, bet kartu ateina įsipareigojimas kitą kartą daryti dar geriau.

Literatūra

Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitės, V. (2008).
Kokybinių tyrimų metodologija, I dalis.
Klaipėda: SMK.

Geros mokyklos koncepcija (2015). Lietu-
vos Respublikos švietimo ir mokslo mi-
nistro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas,

- Nr. V-1308. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f2f65120a7b-b11e5be7fbc3f919a1ebe>.
- Geros mokyklos link* (2015). Sud. L. Laurinčiukienė. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Gera mokykla: vizija ir realybė* (2017). Švietimo problemos analizė, Vilnius: ŠMM, 2017 m. birželis Nr. 2 (158).
- Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla.* (2018). Vilnius: ŠAC.
- Mikėnė, S., Gailiūtė, E. (2020). Pažangos samprata mokyklose (pagal mokyklų įšivertinimo duomenis). Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
- Mokyklų pažangos ataskaitos (2019). Švietimo valdymo informacinė sistema. Prieiga per internetą: <http://svis.emokykla.lt/mokyklupazangos-ataskaitos/>; http://svis.emokykla.lt/lt/index/a_view/42).
- LT Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2011-07-01 Nr.: XI-1281. Valstybės žinios, 2011-03-31, Nr. 38-1804.
- Survutaitė, D. (2016). *Mokyklos kultūros raiška*. Vilnius: LEU.
- Targamadžė, V. (2017). *Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimo linkmės*. Vilnius: VU.
- Targamadžė, V., Žibėnienė, G. ir Česnulevičienė, J. (2018). *Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją: Ataskaita*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23d. nutarimu Nr. XII-745.

PERCEPTION OF THE PROGRESS ANNOUNCED BY GENERAL EDUCATION SCHOOLS: A COMMUNITY APPROACH

Assoc. Prof. Dr. Gintautė Žibėnienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

The article „Perception of the progress announced by general education schools: a community approach” presents School’s progress and its dissemination from the viewpoint of general education school community. Thus, for almost three decades, Lithuania has been developing its own educational system after the Restoration of its Independence. The Restoration of the Independent State of Lithuania on March 11, 1990, prompted a systemic reform of all areas of education. This transformation of education in Lithuania was stimulated by internal (factors that existed in the system of education itself) and sociocultural (factors from other socio-cultural areas of life). According to the national reports Lithuanian education had to model and develop a new concept of education goals, objectives, structures, curriculum, methods, strategies, which Western European countries had been developing for decades, constantly changing, refining, reforming.

The article addresses the scientific problem that there is a lack of research, concerning the general education school community’s approach towards students education

results, as a significant sign of progress. National goal for 2020 is that all general education schools would announce their progress report but according to studies changes are too slow. This is why aim of research is to analyze general education school community attitude to school's progress announcements. The object of the research is the attitude of general education school communities to the announcement of school progress 2018 m. The current study (Perception of the progress announced by general education schools: a community approach) is development (described in more detail) part of the research "The Conception of School Community of General Education School Progress in terms of the Good School Concept" (from V. Targamadžė, G. Žibėnienė and J. Česnavičienė).

The article presents a quality research – a interview performed in 2018, which involved representatives of general education school management and teachers, as well as 7-12 grade gymnasium students and their parents. With the help of purposeful sampling there were chosen comprehensive schools that delegated one parent each who had a child studying in grades 7-12 and were acquainted with the school activities. The criteria applied for the selection of comprehensive schools were as follows: comprehensive schools had to be from different regions of the country: schools in a city; schools in a big town; schools in a town and in a village; comprehensive schools according to different founders: state and public institutions. When analyzing the perception of the progress announced by general education schools, we must remember, the fact that a school is an organization operating in a complex and changing social environment and involving many different society groups, such as school administration, teachers, students, parents and other society. Based on the idea already found in the Good School Concept (2015) that the education in Lithuania is founded on close collaboration between the family, school and society.

The research methods were used: analysis of academic literature and educational documents, structured interviews. To analyze the interview, the content analysis was adapted, (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008,) which allowed to make conclusions based on the analyzed text. The qualitative content analysis was used to analyze the interview data, which allowed to draw conclusions based on the analyzed text. This method of analysis was based on systematic analytical steps: multiple readings of records, systematic interpretation of distinguished categories and subcategories and their justification based on the evidence from the transcribed texts – the confirmatory statements. According to the qualitative research methodology, the confirmatory statements are extracts from answers provided by the participants which cannot be changed by the researcher; therefore, they are quoted exactly as given by the participants. The initial interview data was handled in such a way as to ensure that it was impossible to identify the persons involved in the study. The research was organized, data analysis was carried out and presented based on the principles of qualitative research ethics: insuring the respect for individual privacy, confidentiality and anonymity, with goodwill and justice.

While analyzing legal documents concerning education, it was revealed that there is no clear obligation for general education schools to publish the progress of their schools. Legislation (Good School Concept, 2015; State Strategy for Education 2013–2022) identifies the announcement of the progress of general education schools as an aspiration to achieve educational progress as one of the features of a modern, good school.

According to general education school administration's, teachers' parents' and students' data, schools progress is announced because of external and internal factors, moreover, was revealed school community attitude to school progress announcement.

All general education school community groups mention the external factors of school progress as a response to the principle of publicity (indicated by all target groups - school administration representatives, teachers, pupils and parents of parents. School administration and pupils also associate school progress with attracting new pupils. The study of school administrations revealed an insufficient understanding of the purpose of the School Progress Announcement (publicity, accountability to society, learning from each other), did not identify the aspect of learning from each other and clearly expressed doubts about the expediency of the announcement (published as education coordinators).

Identified internal factors reveal the perception of the relevance of school progress announced by Schools, revealed through distinct categories: for joy and inspiration to improve, for joy and commitment; for learning from each other. Teachers, students, and their parents associate the school progress announcement with learning from each other, but no representative of the administration mentioned it. Pupils and their parents believe that proclaiming school progress allows them to rejoice in the results and inspire them to do even more, but the school administration links this to an internal commitment to rejoice, but at the same time comes a commitment to do even better next time. The results of the study are presented in a descriptive manner and the results are visualized in a table (Perception of the table of progress announced by general education schools according to teachers, students and their parents and administration).

Keywords: school progress, school administration, teachers, students, parents, school community.

Gintautė Žibėnienė, socialinių mokslų (edukologija) daktarė, Mykolo Romerio universiteto, Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto, Edukologijos ir socialinio darbo instituto docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: mokymo / studijų kokybės užtikrinimas, studijų programos kokybės vertinimas, vertinimo metodologija, kompetencijų ir asmens pasiekimų vertinimas, verslumo ugdymas, šeimos, patiriančios socialinę riziką.

Gintautė Žibėnienė, Doctor of Social Sciences (Education), Mykolas Romeris University, Faculty of Human and Social Studies, Institute of Educational Sciences and Social Work, Associated professor. Research areas: study quality assurance, study programme quality assessment, assessment gnoseology, assessment methodology, assessment of competence and achievement, entrepreneurship, family at social risk.